

ภาพเขียนสีร่วมกับแหล่งฝังศพ

ณ เขาผาแรต อำเภอลานสัก จังหวัดอุทัยธานี

แหล่งโบราณคดีถ้ำเลียงผา เขาผาแรต ตั้งอยู่ที่บ้านสวนใหม่ เขาผาแรต หมู่ที่ ๑๓ ตำบลน้ำรอบ อำเภอลานสัก จังหวัดอุทัยธานี พิกัดภูมิศาสตร์ รุ่ง $๑๕^{\circ} ๓๒' ๔๐.๗๓''$ เหนือ, แวง $๙๙^{\circ} ๓๓' ๔.๓๑''$ ตะวันออก พิกัดกริด UTM โซน 47P559106 E 1718644 N เป็นภูเขาหินปูน วางตัวในแนวทิศเหนือ-ใต้ ยาวประมาณ ๒ กิโลเมตร กว้างประมาณ ๗๐๐ เมตร สูงประมาณ ๓๕๐ เมตร มีลักษณะภูมิสัณฐานของภูเขาหินปูนที่โดดเด่น มีรอยแตกชัดเจน บนภูเขาอุดมไปด้วยไม้ยืนต้น มีลำน้ำชื่อว่า “คลองตะกอน” ไหลจากทางทิศเหนือของเขาผาแรตทางทิศตะวันตก

ถ้ำเลียงผาเป็นถ้ำที่มีความกว้างประมาณ ๕ เมตร ความลึกประมาณ ๗ เมตร เพดานต่ำรูปครึ่งวงกลม ปากถ้ำหันหน้าไปทางทิศใต้ วางตัวตามแนวทิศตะวันออก-ทิศตะวันตก ทางขึ้นเป็นหน้าผาชันประมาณ ๗๐-๘๐ องศา ต้องใช้บันไดพาดแล้วไต่ขึ้นไปในแนวตรง ส่วนทางด้านซ้ายมือของหน้าผามีทางลาดเอียงที่เกิดจากการถล่มของหินด้านบนภูเขา ซึ่งอาจจะใช้เป็นทางปีนขึ้นได้

* **ปวีรธรรม เจียมจิตต์** นักโบราณคดีปฏิบัติการ **พิมพ์ชนก โพธิ์ศรี** ผู้ช่วยนักโบราณคดี **พรหมพิริยะ พรหมเมศ** ผู้ช่วยนักโบราณคดี

ประวัติการค้นพบ

เมื่อวันที่ ๒๙ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๖๓ นายสรวิช โรจนารัตน์ นักโบราณคดีชำนาญการ นายปวิรรษ เจริญจิตต์ ผู้ช่วยนักโบราณคดี และนายสุทธิ เทพพานักงานขับริยยนต์ ได้เดินทางไปยังเขาผาเรต เพื่อตรวจพื้นที่สัมปทานเก็บมูลค้างคาว และได้พบภาพเขียนสีที่แหล่งโบราณคดีถ้ำสิงโต เขาผาเรต โดยบังเอิญ ถือเป็น การค้นพบภาพเขียนสีที่เขาผาเรต เป็นครั้งแรก และได้เผยแพร่ตีพิมพ์เป็นรายงานและบทความวิชาการ

เมื่อวันที่ ๙ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๖๖ กลุ่มโบราณคดี สำนักศิลปากรที่ ๔ ลพบุรี ได้รับแจ้งจาก นายเกรียงศักดิ์ มิตรประกอบโชค นายอำเภอลานสัก จังหวัดอุทัยธานี เรื่องการค้นพบภาพเขียนสีแห่งใหม่และโครงกระดูกมนุษย์ที่เขาผาเรต หมู่ ๑๓ ตำบลน้ำรอบ อำเภอ ลานสัก จังหวัดอุทัยธานี โดยนายปิยะ ยิ้มเนียม อายุ ๔๕ ปี ชาวบ้านในพื้นที่เป็นผู้ค้นพบหลักฐานทางโบราณคดีดังกล่าว ซึ่งทางนายอำเภอ ลานสัก ได้นัดหมายให้เข้าร่วมการสำรวจตรวจสอบหลักฐานดังกล่าวพร้อมกัน ในวันที่ ๑๐ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๖๖ เวลาประมาณ ๑๓.๐๐ น. ต่อมา ในวันที่ ๑๐ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๖๖ ทีมงานสำรวจจากกลุ่มโบราณคดี สำนักศิลปากรที่ ๔ ลพบุรี ได้เข้าพบนายอำเภอ ลานสัก โดยมีเจ้าหน้าที่ตำรวจอำเภอ ลานสัก เจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครอง เจ้าหน้าที่พิสูจน์หลักฐาน ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ ๑๓ ตำบลน้ำรอบ อำเภอ ลานสัก และสื่อมวลชนและประชาชนจำนวนมาก กว่า ๑๐๐ คน ให้ความสนใจและเข้าร่วมสำรวจด้วย

เมื่อไปถึงบริเวณทางขึ้นหน้าผาซึ่งจะนำไปสู่ การค้นพบครั้งนี้ จะต้องปีนหน้าผาที่มีความลาดชัน ประมาณ ๗๐-๘๐ องศา โดยผู้ใหญ่บ้านและลูกบ้าน ได้จัดทำบันไดไม้ยาวประมาณ ๗ เมตร พาดหน้าผา สำหรับไต่ขึ้นไปบนถ้ำ เมื่อถึงเพิงผาปากถ้ำ พบมูล เลียงผาจำนวนมาก จึงเป็นที่มาของการตั้งชื่อ “แหล่ง โบราณคดีถ้ำเลียงผา” และเมื่อพิจารณาผนังถ้ำ ด้านขวามือ ตั้งแต่บริเวณทางขึ้นเข้าไปประมาณ ๓-๔ เมตร จึงได้พบกับภาพเขียนสีแดง ฝีมือมนุษย์ โบราณ และเมื่อเดินผ่านเพิงผาเขาไปจะพบกับโถงถ้ำ ที่มีความกว้างประมาณ ๕ เมตร ความลึกประมาณ ๗ เมตร ภายในเต็มไปด้วยชิ้นส่วนกระดูกมนุษย์และ สัตว์กระดูกกระจายอยู่ทั่วพื้นที่ พบเศษภาชนะดินเผา ซึ่งโดยมากเป็นลายเชือกทาบ หอยเบี้ย วางเป็นกองๆ และที่สำคัญที่สุด คือ ส่วนหัวกะโหลกมนุษย์ที่ยังคง อยู่ในบริบทดั้งเดิม แม้จะโผล่พื้นผิวดินขึ้นมาแล้ว แต่ มิได้ถูกขุดขึ้นมาแล้วเคลื่อนย้ายออกจากตำแหน่ง ที่ถูกฝังไว้

การค้นพบภาพเขียนสีชุดใหม่ที่ถ้ำเลียงผา เขาผาเรตในครั้งนี้มีความสำคัญมาก เนื่องจากเป็น ครั้งแรกที่มีการพบภาพเขียนสีร่วมกับการฝังศพ มนุษย์ในพื้นที่ภาคกลางของประเทศไทย ซึ่งจำเป็นต้องมีการศึกษาข้อมูลรายละเอียดความสัมพันธ์กัน ทางโบราณคดีและประวัติศาสตร์ต่อไปในอนาคต

๑ กรมทรัพยากรธรณี, การจัดทำแผนเพื่อการจัดการด้านธรณีวิทยาและทรัพยากรธรณี จังหวัดอุทัยธานี (กรุงเทพฯ: กรมทรัพยากรธรณี, ๒๕๕๑), ๔๖.

หลักฐานทางโบราณคดีที่พบในแหล่ง :

๑. ภาพเขียนสี

ปรากฏอยู่บนผนังเพิงผาด้านหน้าถ้ำทางทิศใต้ยาวไปจรดหน้าผาทิศตะวันออก ลักษณะเป็นภาพเขียนสีแดงที่เขียนขึ้นในครั้งเดียวกันเป็นกลุ่มภาพใช้เทคนิคในการเขียนแบ่งออกเป็น ๓ ประเภท ได้แก่ ภาพร่างเงาทึบ (Silhouette) แบบลายเส้นโครงร่างภายนอก (Outline) และคนกึ่งไม้ (Stickman) สามารถแบ่งส่วนของภาพเพื่อการอธิบายได้ดังนี้

ส่วนที่ ๑ ภาพวัวมีหนอก ตั้งอยู่บริเวณใกล้กับด้านหน้าถ้ำอยู่ทางใต้สุดของกลุ่มภาพ บริเวณทางขึ้นเพิงผาทิศเหนือ ลักษณะเป็นภาพวัวมีหนอกและเขา ๒ ข้าง แสดงท่าทางยืนก้มหัวลงหันไปทางทิศใต้ของเพิงผา หน่อหนอกมีเส้นตั้งตรง ๑ เส้น ส่วนขาหลัง ก้น และหางของวัวเลือนหายไป ลักษณะของภาพเขียนสีนั้นเป็นแบบแสดงโครงร่างภายนอก (Outline) ความยาวประมาณ ๓๒ เซนติเมตร ความสูงโดยรวมประมาณ ๒๑ เซนติเมตร ความสูงของวัวหรือควายประมาณ ๑๕ เซนติเมตร มีความสมจริงอย่างมาก

ส่วนที่ ๒ ภาพการชนวัว ตั้งอยู่ถัดจากส่วนที่ ๑ ไปทางทิศเหนือห่างออกไปประมาณ ๔๐ เซนติเมตร แสดงภาพการชนวัว ซึ่งน่าจะเกี่ยวข้องกับการประกอบ พิธีกรรมเพื่อความอุดมสมบูรณ์ในการทำเกษตรกรรม เป็นภาพที่มีขนาดใหญ่และมีความสำคัญที่สุดของ แหล่งภาพเขียนสีถ้ำเลียงผา เขาผาแรด ประกอบด้วย ภาพคนและสัตว์ แบ่งเป็น ๒ แถว ความยาวโดยรวม ของภาพ ประมาณ ๘๐ เซนติเมตร สูงประมาณ ๘๐ เซนติเมตร แถวบนแสดงภาพวัวเขียนเป็นแบบภาพเงาทึบ (Silhouette) ด้วยสีแดง แสดงให้เห็นด้านข้าง แบบ ๒ มิติ หันหน้าเข้าหากัน ที่คอวัวมีเส้นยาว ๆ คล้ายเชือกผูกโยงไปยังภาพคนที่ยืนอยู่ทางด้านหลัง ซึ่งแสดงอาการจูงหรือฉุดดึง บางคนแสดงอาการคล้าย กำลังฟ้อนหรือรำร่า ส่วนภาพคนเขียนในลักษณะ คนกึ่งไม้ (Stickman) ทางด้านซ้ายของกลุ่มภาพ สภาพลบนี้อาจเป็นภาพคน ๒ คน ยืนย่อขาทั้งสองข้าง

ลงเล็กน้อย คนแรกยกแขนทั้งสองข้างขึ้นเหนือศีรษะ แบบมือ แสดงท่าทางคล้ายกับการฉุดดึง การฟ้อนหรือ รำร่า คนที่ ๒ ภาพลบนี้อาจเป็นภาพคน ๒ คน ยืนย่อขาทั้งสองข้าง เหวลงมาถึงขา ภาพคนทางด้านขวาของกลุ่มภาพ ลบนี้อาจเป็นภาพคน ๒ คน ยืนย่อขาทั้งสองข้าง ภาพคนจูงหรือฉุดดึงเชือกที่ผูกกลุ่มวัว

ส่วนภาพแถวล่าง ทางด้านขวาของกลุ่มภาพ เป็นภาพคนแบบผสมภาพเงาทึบและคนกึ่งไม้ แสดง อาการรำร่า เคลื่อนไหวอย่างรุนแรง ยืนอยู่บนขา ข้างหนึ่ง และยกขาอีกข้างหนึ่งขึ้นกางแขนทั้งสองข้าง เบื้องหน้าเป็นภาพสัตว์หรือคนแต่งกายเลียนแบบสัตว์ ใช้เทคนิคการวาดแบบโครงร่างภายนอก (Outline) แสดงให้เห็นด้านข้างแบบ ๒ มิติ หันหน้าไปทางทิศใต้ แสดงรายละเอียด ส่วนหัวกลม ขาหน้า ขาหลัง หาง และลูกอذنตะ บนหลังของภาพนี้มีเส้นขีดเฉียงลง ๑ เส้น

ลักษณะคล้ายกับภาพวัวมีหนอกในภาพส่วนที่ ๑ และทางด้านซ้ายสุดของกลุ่มภาพ เป็นภาพคนวาดขึ้นด้วยเทคนิคผสมระหว่างภาพคนกึ่งไม้กับภาพโครงร่างภายนอก แสดงอาการร้ายรำ ด้วยท่วงท่ากำลังก้าวเดินหรือวิ่ง ที่น่าสนใจ คือ ส่วนหน้าอกระบายทึบเป็นจุด ๒ จุด น่าจะหมายถึงเต้านม และส่วนหน้าท้องที่ยื่นออกมาเล็กน้อย สันนิษฐานว่าภาพคนนี้คงเป็นเพศหญิง ส่วนขาแสดงกล้ามเนื้อที่โป่งออกมาคล้ายกับภาพเขียนสี ที่เขาปลาร้า อำเภอลานสั๊ก จังหวัดอุทัยธานี

ส่วนที่ ๓ ภาพคนร้ายรำ อยู่ใกล้กับปากถ้ำมากที่สุด ส่วนใหญ่มีสภาพชำรุดลบเลือน เป็นภาพคนแบบผสมภาพเงาทึบและคนกึ่งไม้ อย่างน้อย ๖ คน แสดงอาการร้ายรำ เคลื่อนไหวอย่างรุนแรง บางคนมีการประดับตกแต่งร่างกายบนศีรษะมีพู่ปักคล้ายขนนก และรอบเอวคล้ายชายผ้าห้อยไปทางด้านหลัง สันนิษฐานว่าเป็นการร้ายรำเพื่อเฉลิมฉลองในการประกอบพิธีกรรมเพื่อความอุดมสมบูรณ์

การวิเคราะห์ภาพเขียนสีถ้ำเสียงผา เขาผาแรด เบื้องต้นสันนิษฐานว่าเป็นภาพการประกอบพิธีกรรมเพื่อความอุดมสมบูรณ์ในการทำเกษตรกรรม ที่มีการเฉลิมฉลองด้วยการพ้อน การร้ายรำ และการละเล่นโดยนำวัวที่เป็นสัตว์เลี้ยงใช้แรงงานในการทำเกษตรกรรมมาชีวิตหรือชนกันใโถกาสพิเศษ ซึ่งมีความสัมพันธ์กับหลักฐานร่องรอยการประกอบพิธีกรรมการฝังศพที่พบภายในถ้ำเสียงผา ที่สามารถกำหนดอายุเบื้องต้นในยุคก่อนประวัติศาสตร์ สมัยหินใหม่ (๔,๐๐๐-๓,๐๐๐ ปีมาแล้ว) ซึ่งมนุษย์มีวิถีการดำรงชีพแบบสังคมหมู่บ้านเกษตรกรรมแล้ว

ภาพต้นแบบ ๓ มิติ
สร้างด้วยเทคนิค Photogrammetry
แสดงตำแหน่งที่ตั้งภาพเขียนสี
ยุคก่อนประวัติศาสตร์
บนผนังเพิงผาถ้ำเสียงผา
เขาผาแรด จังหวัดอุทัยธานี
ที่มาของภาพ :
นายพรหมพิริยะ พรหมเมศ

